

Останній з роду Безбородьків

Ми завершили попередню нашу розмову про славний козацький рід Безбородьків тим, що повідомили читачу новину про те, що внучатий племінник князя Олександра Безбородька, граф Олександр Григорович Кушельов-Безбородько, 30 січня 1829 року, взяв шлюб з княжною Олександрою Миколаївною Репніною-Волконською, дочкою князя М. Г. Репніна-Волконського та В. А. Розумовської. Щасливе подружжя у шлюбі мало п'ятеро дітей. Але, нажаль, сімейне щастя тривало не довго. Після народження у кінці 1829 року першої доньки, Варвари, хрещеним батьком якої став імператор Микола I, ніщо не віщувало біди. Друга ж донька, Олександра, яка народилася у 1830 році, виявилася дитиною хворобливою і померла у трирічному віці. Первісток по чоловічій лінії, Григорій, народився у 1832 році. Хлопчик видався веселим та жвавим. Третя донька графа Олександра Григоровича Кушельова-Безбородька, Любов, народилася у 1833 році і згодом стала графінею Мусіною-Пушкіною. Найменший із синів графа, Микола, народився у 1834 році. Молоде подружжя жило в щасті та злагоді, але у жовтні 1836 року княжна Олександра Миколаївна захворіла на гарячку і померла. Граф О. Кушельов-Безбородько став вдівцем. Проте дітьми опікувався справно, дав їм гарну освіту, забезпечив матеріально, лишаючись при цьому попечителем Ніжинського фізико-математичного, а згодом і юридичного, ліцеїв аж до кінця свого віку (1855 р.).

Отож, далі ми поведемо мову про його наступника, останнього чоловіка зі славного роду Безбородьків, про Григорія Олександровича Кушельова-Безбородька.

Граф Григорій Олександрович Кушельов-Безбородько – поміщик, чиновник, придворний, видавець, літератор, громадський діяч, меценат, дійсний статський радник (1861), почесний член шахових клубів Відня (Австрія), Парижа (Франція), Риму (Італія). Володар величезного спадку родів князів Безбородьків і Кушельових, зокрема, мав родинний маєток із палацово-парковим комплексом у с. Стольне Сосницького пов. Чернігівської губ. (нині село Менського р-ну Чернігівської обл.). Член-добровісник Імператорського Людинолюбного товариства (1857). Утримував власним коштом дитячий притулок і жіночу богадільню. Після смерті батька, відповідно до царського указу, став Почесним попечителем Ніжинського юридичного ліцею імені князя Олександра Безбородька.

Народився він 20 січня 1832 року в місті Санкт-Петербург у графській родині. Закінчив царськосільський Олександрівський ліцей у 1850 році, служив у канцелярії Комітету міністрів Російської імперії. Ставши почесним

попечителем Ніжинського юридичного ліцею субсидіював його, подарував йому унікальні колекції, серед яких: оригінальні рукописи творів М.Гоголя, спеціально намальований портрет свого батька та низку копій відомих портретів, у тому числі Н.Кукольника (з оригіналу пензля К.Брюллова) та Є.Гребінки (з картини художника А.Мокрицького).

Як літератор молодий граф добре розумів значення для Ліцею творчої спадщини Миколи Гоголя. Він купив у родичів письменника для ліцейської бібліотеки рукописи М.Гоголя: «Мертві душі», «Тарас Бульба» (обидва рукописи), «Портрет», «Гравці», «Тяжба», «Лакейська», «Театральний роз'їзд», а також 32 листи М. Гоголя до покійного М.Я. Прокоповича. За все це граф заплатив 1200 рублів. Вже за радянські часи ці безцінні гоголівські раритети владою були забрані і передані у фонди Бібліотеки ім. академіка Вернадського. Ніжинський навчальний заклад в черговий раз було пограбовано.

З дитячих років молодого графа захопила любов до гри в шахи, він її перейняв від батька. Постійно працюючи над своїм розвитком граф Григорій Олександрович став одним із кращих шахістів Російської імперії. На початку 1850-х років улаштував у власному будинку зібрання та змагання шахістів (переможців заохочував призами та грошовими преміями). 1853 взяв участь у заснуванні Товариства любителів шахів. Він один із вірогідних прототипів образу князя Мишкіна з роману Ф.Достоевського "Ідіот". Видавав протягом періоду 1859 -1863 років журнал "Шахматный листок". Був разом з І.Вернадським одним із фундаторів і очільників петербургського Шахового клубу (1862).

До літературної творчості долучився в середині 50-х років XIX століття. Виступав у російській пресі з белетристикою, почасти на українську тематику. До 6-го числа петербурзького журналу "Пантеон" 1856 подав власну прозу "Сказочник: Отрывок из путевых записок Грицки Григоренко", сюжетно ввівши до неї виконувану головним героєм-бандуристом пісню на вірш Т.Шевченка "Заворожи мені, волхве..." зі спеціальною приміткою: "Стихи одного из малороссийских поэтов" (на той час ще діяла запроваджена імператором Миколою I заборона щодо Т.Шевченка "писати і малювати"). Ідентичний текст умістив і у книжці нарисів і оповідань "Очерки и рассказы" (СПб., 1857). Власним коштом опублікував книгу "Лицей князя Безбородко" (СПб., 1859) і передав частину тиражу до Ніжина.

З 1859 році перебував у шлюбі з Любов'ю Іванівною Голубцовою (ур. Кролл), проте дітей подружжя не мало.

Від 1859 випускав у С.-Петербурзі журнал "Русское слово", де 1860 побачили світ дві рецензії на "Кобзаря" та виконаний М.Гербелем російський переклад шевченкової "Катерини" і складені О.Афанасьєвим-Чужбинським матеріали про життя Т.Шевченка. 1862 віддав "Русское слово" вкупі з друкарнею редакторів часопису Г.Благосветлову.

У цьому ж 1862 році Григорій Безбородько поховав молодшого брата, Миколу Олександровича, відомого колекціонера та збирача картин. Свою картинну галерею Микола Олександрович заповів Петербурзькій академії мистецтв. Йому виповнилося лише двадцять вісім років.

Григорій Олександрович Кушельов-Безбородько не набагато пережив брата, помер у 38-річному віці, 20 травня 1870 року. Похований у Петербурзі. Ніжинський юридичний ліцей кілька років не мав попечителя. Та це вже інша історія...

Олександр Забарний – доцент, член НСП та НСЖ України.